

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

-

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

-

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

-

- Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-

- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

Hankintalain uudistaminen on mahdollisuus vahvistaa Suomen huoltovarmuutta edistämällä kotimaista ruoantuotantoa. Ruokaketjun elinvoimaisuus edellyttää kannattavuutta ja jatkuvuutta. Julkisilla elintarvikehankinnoilla voidaan osaltaan vaikuttaa suomalaisen ruokaketjun kykyyn vastata kriisitilanteisiin, ylläpitää elinvoimaista ruoan alkutuotantoa ja samalla varmistaa korkealaatuisten, todistetusti turvallisten elintarvikkeiden saatavuuden. Uudistuksessa on korostettava joustavaa markkinavuoropuhelua ja hankintojen vastuullisuutta. Julkisten hankintojen rooli alueellisen arvonlisän tuottajana on merkittävä.

Suomalainen ruoantuotanto on huoltovarmuuden ja aluetaloudellisen elinvoiman kannalta keskeinen tekijä. Julkisten elintarvikehankintojen merkitys on huomattava. Vuosittain julkinen sektori valmistaa n. 380 miljoonaa ateriaa (2023, Ruokatieto) ja ruokahankintojen arvo on 350 miljoonaa euroa vuodessa. Näiden eurojen arvonlisä jää Suomeen vain, jos ruoka sekä tuotetaan, jalostetaan että valmistetaan kotimaassa.

Huoltovarmuuden näkökulmasta on tärkeää, että julkisissa hankinnoissa huomioidaan elintarvikkeiden toimitusvarmuus, logistiikka ja varastointivalmius. Suomessa ruoantuotanto on korkeatasoista ja säädeltyä, mikä varmistaa, että elintarvikkeet ovat turvallisia, jäljitettäviä ja vastuullisesti tuotettuja. Hankintalain uudistamisessa tulee varmistaa, että huoltovarmuusnäkökulma on selkeästi mukana hankintakriteereissä ja että päätökset tukevat ruokajärjestelmämme kestävyttä pitkällä aikavälillä.

Hankintojen jakaminen pienempiin osiin ja tiiviimpi markkinavuoropuhelu mahdollistavat kotimaisten toimijoiden paremman osallistumisen kilpailutuksiin. Hankinnoissa tulee korostua joustavuus ja avoimuus, hankintakriteerit eivät saa johtaa kohtuuttomiin vaatimuksiin tarjousten

teossa. Hankintakriteerien tulee edistää kestäväää ruoantuotantoa. Hankintakriteerien ei tule sallia tuotteita, joiden tuottaminen tai tuotantotapa olisi Suomessa laitton.

Suomalainen ruoka on laadukasta, puhdasta ja vastuullisesti tuotettua. Kotimaisen ruoan suosiminen julkisissa ruokapalveluissa ei ole pelkästään taloudellinen tai huoltovarmuuteen liittyvä päätös, vaan se tukee myös ympäristötavoitteita. Hankintalain uudistuksessa on varmistettava, että julkisten elintarvikehankintojen kriteerit tunnistavat ja arvostavat suomalaisen ruoantuotannon vahvuuksia.

Julkisilla elintarvikehankinnoilla on suuri vaikutus ruokajärjestelmämme tulevaisuuteen. Nyt on oikea hetki varmistaa, että hankintakäytännöt tukevat kotimaista ruoantuotantoa, edistävät kestäväää kehitystä ja turvaavat ruokahuollon myös poikkeustilanteissa. Hankintalain uudistamisessa näiden tavoitteiden tulee olla keskeisessä asemassa.

Gehlen Laura
MTK-Satakunta